

CONFINTEA VII Marakeški okvir za akciju, „Primena transformišuće snage učenja i obrazovanja odraslih“

Preambula

1. Mi, predstavnici 142 države članice UNESCO-a i predstavnici organizacija civilnog društva, socijalnih partnera, agencija Ujedinjenih nacija, međuvladinih agencija, omladine i privatnog sektora, okupili smo se u **Marakešu, Kraljevina Maroko**, i onlajn u periodu **od 15. do 17. juna 2022**, kako bismo prisustvovali Sedmoj međunarodnoj konferenciji o obrazovanju odraslih (Seventh International Conference on Adult Education, CONFINTEA VII). Konferencija je održana u toku pandemije koja je potpuno uzdrmala obrazovne sisteme širom sveta, uključujući i platforme za učenje i obrazovanje odraslih.
2. Okupili smo se kako bismo razmotrili važne izazove i napredak koji je načinjen u domenu učenja i obrazovanja odraslih nakon konferencije CONFINTEA VI 2009. godine i da bismo osmislili plan daljeg promovisanja učenja i obrazovanja odraslih u narednih 12 godina, to jest do 2030. godine i u periodu nakon toga.
3. Prisećamo se svih **postignuća ostvarenih na konferenciji CONFINTEA VI**, uključujući to da je Belemski okvir za akciju iz 2009. godine (Belém Framework for Action, BFA) o učenju i obrazovanju odraslih dobio priznanje kao suštinski element prava na obrazovanje, kao i utvrđivanja pet akcionih područja za učenje i obrazovanje odraslih definisanih ovim okvirom, u koje spadaju politika, sprovođenje, finansiranje, učešće, inkluzija i jednakost, kao i kvalitet. Ujedno ističemo vrednost Globalnog izveštaja UNESCO-a o učenju i obrazovanju odraslih (Global Report on Adult Learning and Education, GRALE), čija je izrada naložena dokumentom BFA 2009. godine, a kojim se redovno prate postignuća u području učenja i obrazovanja odraslih.
4. Oslanjajući se na podatke iz izveštaja GRALE, želimo da se osvrnemo na **velike globalne napore za promovisanje** učenja i obrazovanja odraslih i celoživotnog učenja od 2009. godine. U njih spadaju posvećenost među-

narodne zajednice Agendi za održivi razvoj do 2030. godine (2030 Agenda for Sustainable Development) i ciljevima održivog razvoja koji se u njoj navode, veće uvažavanje potrebe za promovisanjem celoživotnog učenja od međunarodne zajednice, što je oslikano u 4. cilju održivog razvoja „kako bi se osiguralo inkluzivno i ravnopravno kvalitetno obrazovanje i kako bi se promovisale prilike za celoživotno obrazovanje za sve”, izveštaj Međunarodne komisije o budućnostima obrazovanja, unapređeno praćenje učenja i obrazovanja odraslih putem pet GRALE izveštaja, Izveštaj o globalnom praćenju obrazovanja (Global Education Monitoring, GEM) i druge inicijative, uključujući Globalno udruženje za pismenost (Global Alliance for Literacy, GAL) u Okviru za celoživotno učenje i korake koji su preduzeti u svrhe uključivanja učenja i obrazovanja odraslih u agendu i arhitekturu globalnog obrazovanja. Dakle, implementacija Marakeškog okvira treba da se usmerava korišćenjem pristupa zasnovanog na pravima.

5. Ističemo dugoročne strukturalne posledice **pandemije kovida 19** i njena suprotstavljena dejstva na učenje i obrazovanje odraslih. Pandemija je skrenula dodatnu pažnju na potrebu da vlade i zajednice razvijaju i implementiraju strategije za sticanje znanja, veština i kompetencija, kao i politike za učenje kojima se omladina i odrasli podržavaju u suočavanju sa posledicama tekuće krize. Ujedno ističemo potrebu za osmišljavanjem strategija za prekvalifikaciju i usvajanje novih veština, koje su neophodne kako bi se zadovoljile potrebe društva i tržišta rada koje su prevashodno proistekle iz zelenih i digitalnih tranzicija.
6. Prisećamo se **Agende za održivi razvoj do 2030. godine**, koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija (UN) 2015. godine i posvećeni smo ostvarenju 17 ciljeva održivog razvoja. Uviđamo da celoživotno učenje ima ključni značaj za ostvarenje svih 17 ciljeva i da je u učenju i obrazovanju odraslih ključ njihovog postignuća, budući da je to suštinska dimenzija celoživotnog učenja. Prevashodno potvrđujemo posvećenost 4. cilju održivog razvoja, kojim su države članice izrazile posvećenost „inkluzivnom i ravnopravnom kvalitetnom obrazovanju i promovisanju prilika za celoživotno obrazovanje za sve”. Prisetićemo se **Berlinske deklaracije o obrazovanju za održivi razvoj**, usvojene u maju 2021, kojom se potvrđuje značaj obrazovanja za održivi razvoj i pozivaju svi odrasli učenici da pomognu u ostvarenju 16 preporuka te deklaracije. Ujedno uvažavamo izveštaj Međunarodne komisije o budućnostima obrazovanja (UNESCO, 2021), „Ponovno osmišljavanje budućnosti zajedničkim snagama: novi društveni ugovor za obrazovanje” (eng. „Re-imagining our futures together: A new social contract for education”), kojim se afirmiše pravo na kvalitetno obrazovanje tokom celog života i ističe transformišuća snaga obrazovanja u izgradnji održive budućnosti.

7. Čvrsto stojimo iza poziva Komisije da se obezbede „rodna ravnopravnost i prava za sve” u okviru učenja i obrazovanja odraslih. Smatramo da rodne norme mogu da utiču na sposobnost učenika da delotvorno učestvuje u sopstvenom obrazovanju. Rodno transformativno učenje i obrazovanje odraslih mora da bude sveobuhvatno, holističko i međugeneracijsko, tako da ujedinjuje sve aktere obrazovanja sa sektorima kao što su zdravlje, zaštita i pravda.
8. Pridržavamo se **Preporuke o učenju i obrazovanju odraslih** (Recommendation on Adult Learning and Education, RALE), koja je usvojena na Generalnoj konferenciji UNESCO-a 2015. godine, uključujući definiciju učenja i obrazovanja odraslih¹ i identifikaciju tri ključna polja učenja: pismenost i osnovne veštine, kontinuirano obrazovanje i sticanje veština, kao i liberalno, popularno obrazovanje i obrazovanje u zajednici i građanske veštine.
9. Potvrđujemo da je **učenje i obrazovanje odraslih ključna komponenta celoživotnog učenja**², pri čemu skrećemo pažnju na to da se politike i prakse učenja i obrazovanja odraslih primenjuju na širok spektar starosnih doba, nivoa obrazovanja, prostora i modaliteta za učenje i zaključujemo da je celoživotno učenje glavni pokretač društva koje uči na različitim nivoima, uključujući pojedince, porodice, organizacije, radna mesta, delove grada, gradove i regione
10. Snažno afirmišemo obrazovanje, uključujući i učenje i obrazovanje odraslih, kao osnovno ljudsko pravo. Ta posvećenost je ključna da bismo razumeli obrazovanje i smestili ga u okvir kao javno delovanje i zajedničko dobro, što ističe Međunarodna komisija za budućnosti obrazovanja.
11. Ujedno uvažavamo kontinuirane, bogate i raznolike doprinose koje su međunarodne zajednice učenja i obrazovanja odraslih, uključujući i aktere u vladinim i nevladinim institucijama, pružili organizaciji CONFINTEA VII, uključujući i regionalne i podregionalne pripremne konferencije, čiji su dokumenti o ishodu, osim BFA, izveštaja o srednjeročnom pregledu konferen-

¹ Obrazovanje odraslih je ključna komponenta celoživotnog učenja. Ono obuhvata sve vidove obrazovanja i učenja čiji je cilj da se osigura da sva omladina i odrasli učestvuju u društvu i tržištu rada. Tiče se svih procesa učenja formalnog, neformalnog i informalnog karaktera, u koje spadaju svi oni procesi koje kao takve prepoznaju odrasli u društvu u kojem žive, razvijaju i unapređuju svoje sposobnosti za život i rad i u sopstvenom interesu i u interesu svojih zajednica, organizacija i društava. Učenje i obrazovanje odraslih obuhvataju dugoročne aktivnosti i procese sticanja, prepoznavanja, razmene i prilagođavanja sposobnosti. S obzirom na da to se u većini kultura pomeraju granice mladosti i odraslog doba, u ovom tekstu pojam „odrasla osoba” odnosi se na sve one koji su učesnici učenja i obrazovanja odraslih, čak i ako još uvek nisu punoletni (Preporuka o učenju i obrazovanju odraslih, 2015, str. 6).

² „U suštini, celoživotno učenje je ukorenjeno u integraciji učenja i življenja, a obuhvata aktivnosti učenja za ljude svih uzrasta (deca, omladina, odrasli i stariji, devojčice i dečaci, žene i muškarci) u svim životnim kontekstima (porodica, škola, zajednica, radno mesto itd.) i u brojnim modalitetima (formalnom, neformalnom i informalnom), čime se istovremeno zadovoljava veliki broj potreba i zahteva kada je reč o učenju. Obrazovni sistemi koji promovišu celoživotno učenje usvajaju holistički pristup u više sektora koji obuhvata sve podsektore i nivoe, kako bi se osiguralo da se prilike za učenje ponude svima” (Akcioni okvir za obrazovanje do 2030. godine, UNESCO 2015, str. 30, fusnota 5).

cije CONFINTEA VI u Suvonu, GRALE, RALE i izveštaja UNESCO-a „Ponovno osmišljavanje budućnosti zajedničkim snagama”, ponudili osnovu za ovaj okvir za akciju.

12. U ovom periodu, u kojem su društva ugrožena sve raširenijim fanatizmom i nasilnim ekstremizmom, rastom nepoverenja u nauku i neravnopravnostima među zemljama i u zemljama koje se pogoršavaju, potvrđujemo da učenje i obrazovanje odraslih može da bude moćan odgovor na politike kojima se konsoliduje socijalna kohezija, poboljšava razvoj društvenih i emocionalnih veština, čuva mir, jača demokratija, poboljšava razumevanje među kulturama, otklanjaju sve vrste diskriminacije i promovišu miran suživot i aktivno i globalno građanstvo.
13. Posvećeni smo promovisanju preporuka Marakeškog akcionog okvira koji predstavlja sastavni deo predstojećeg Samita o transformišućem obrazovanju, koji će se održati u septembru 2022. Ističemo značaj ovog okvira koji će predstavljati referentni dokument na Samitu.

Principi i prioritetna područja

14. Promovisanje učenja i obrazovanja odraslih u perspektivi celoživotnog učenja. Imajući u vidu relevantnost prioritetnih područja Belemskog akcionog okvira, 4. cilj održivog razvoja nudi jedinstvenu priliku da istaknemo učenje i obrazovanje odraslih kao ključnu komponentu celoživotnog učenja, koja doprinosi održivom razvoju i promovisanju mira, što je sastavni deo ustava UNESCO-a.
15. Uspostavljanje novog društvenog ugovora. Nadahnuto saznanjima i predlozima u dokumentu „Ponovno osmišljavanje budućnosti zajedničkim snagama”, učenje i obrazovanje odraslih ima ključnu ulogu u formulisanju humanističkih odgovora zasnovanih na ljudskim pravima, demokratskim društvima, etičkim principima, mobilizaciji kolektivne inteligencije i otvorenom dijalogu, koji počiva na interdisciplinarnom znanju.
16. Uprkos neverovatnom napretku koji je ostvaren proteklih decenija, uključujući i u području pismenosti žena, u većini zemalja su i dalje aktuelne borba za dostizanje adekvatnih nivoa pismenosti, u koje spada i digitalna pismenost, i borba za premošćavanje značajnog jaza među polovima. Više od 770 miliona odraslih osoba 2021. godine nije posedovalo osnovne veštine pismenosti, a među su njima tri od pet žene (Institut za statistiku UNESCO, UIS). Prednosti pismenosti za pojedince, porodice, zajednice, društva i pla-

- netu iscrpno su dokumentovane, tako da pismenost odraslih mora da dobije adekvatnu pažnju u vidu politika i finansijske podrške.
17. Otkrivanje potencijala učenja i obrazovanja odraslih u borbi protiv klimatskih promena. Klimatske promene predstavljaju ogromnu pretnju po čovečanstvo i druga živa bića. Zbog njih moramo da preispitamo aktuelne šeme proizvodnje i potrošnje, da osmislimo nove industrijske grane i preuzmemo moralnu odgovornost za buduće generacije, pri čemu je neophodno da uvidimo da briga o planeti mora da postane globalni imperativ. Samim tim, obrazovanje o klimatskim promenama mora da se uključi i u sisteme celoživotnog učenja. Učenje i obrazovanje odraslih moraju da se uvrste u ovu zelenu transformaciju. Na taj način će omladina i odrasli razumeti taj problem, podići će se njihova svest i dobiće znanja i inicijativu za prilagođavanje klimatskim promenama i suočavanje s njihovim posledicama, a ujedno će steći otpornost i inicijativu za transformaciju. Učenje i obrazovanje odraslih može da ima važnu ulogu u osnaživanju odraslih i starijih građana tako da postanu uzori deci i akterima promena na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Učenje u zajednici i građansko vaspitanje ključni su faktori za održivi razvoj, uključujući i ruralni razvoj, kao i za podizanje svesti o klimatskim promenama. Ustanove za učenje i obrazovanje odraslih mogu da nastupe kao modeli za zelenu društvenu tranziciju tako što će svoj nastavni program, objekte i upravu prilagoditi principima ekološke prihvatljivosti.
 18. Promovisanje ravnopravnog pristupa učenju u digitalnim okruženjima za sve učenike, uključujući i starije osobe. Tehnologija unosi značajne promene u načine na koje odrasli uče i pohađaju nastavu, kao i u potrebne kompetencije i veštine. Ona je moćno sredstvo i katalizator za samostalno učenje. Mada tehnologija može da bude pokretač napretka u obrazovanju, ona može i da stvori prepreke koje otežavaju socijalno ili kolektivno učenje, da proširi postojeći društveni jaz i stvori novi. Ravnopravan pristup svih učenika učenju u digitalnim okruženjima predstavlja ključan preduslov za suočavanje sa tim izazovima. Ravnopravnost se ogleda u tome kako odrasli deluju kao aktivni članovi društva i povećava značaj kritičkog razmišljanja, komunikacije, empatije i socijalnih veština na internetu kako bi se predupredilo širenje netačnih informacija ili dezinformisanje. Osmišljavanje efikasnih strategija, politika i instrumenata, premošćavanje digitalnog jaza, poboljšanje pristupa, preispitivanje odnosa snaga na internetu i sprečavanje zloupotrebe tehnologije imaju ključni značaj za uspostavljanje transformišuće i emancipujuće

snage učenja i obrazovanja odraslih. Delotvorne digitalne pedagogije iziskuju i nove modele nastave i učenja u formatu licem u lice, na daljinu i hibridnom formatu.

19. Priprema odraslih za budućnost radnog mesta. Demografski trendovi, četvrta industrijska revolucija, globalizacija i klimatske promene iz korena transformišu ekonomiju i tržište rada. Te transformacije imaju snažne implikacije po prirodu rada, strukturu zaposlenja, sadržinu poslova i potrebne kompetencije i veštine. Već decenijama je preovladavajući šablon linearna tranzicija od sticanja obrazovanja do zaposlenja. On sada postaje sve manje relevantan jer se život odraslih kreće složenom trajektorijom tokom radnog veka. U tom kontekstu, zadatak učenja i obrazovanja odraslih, putem deljene odgovornosti zainteresovanih strana, jeste da na fleksibilan način omoguće ravnopravno sticanje potrebnog znanja, kompetencija i veština tokom života, uključujući stručno usmeravanje i drugu podršku pri učenju, sve do zaposlenja, pronalaženja prikladnog posla, razvoja karijere i preduzetništva. Takođe, demografski trendovi ukazuju na to da očekivani životni vek ljudi u celom svetu nastavlja da raste, što doprinosi starenju svetske populacije. Budući da u sve više zemalja veliki deo populacija neće biti u radnom odnosu, priroda učenja i obrazovanja odraslih mora da se prilagodi, uz dodatni fokus na pripremu starijih osoba na aktivnosti nakon zaposlenja, uključujući kontinuirani i smisleni doprinos društvu i stavljanje većeg naglaska na blagostanje i uživanje u svim aspektima života. Osim toga, transformacija ekonomije koja je neophodna za dostizanje ugljenične neutralnosti i zaštite životne sredine iziskivaće hitnu potrebu za prekvalifikacijom i usvajanjem novih veština odraslih osoba koje su već učesnici tržišta rada.
20. Uspostavljanje kulture celoživotnog učenja. Celoživotno učenje imaće ključni značaj za suočavanje sa izazovima koji prete čovečanstvu, od klimatske krize, pa do tehnoloških i demografskih promena, uz one koje nosi pandemija virusa korona i neravnopravnosti koje je ona pogoršala. Da bismo to ostvarili, neophodno je da primenimo holistički pristup, koji obuhvata sve vrste učenja i obrazovanja odraslih (formalno, neformalno i informalno), sve sektore i polja, različite lokacije učenja, uključujući licem u lice, na internetu i mešovitog tipa, i raznolike grupe učenika. Dakle, treba osmisliti okruženje za učenje u kojem su inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i celoživotno učenje za mlade i starije okarakterisani kao javno delovanje, koje je od koristi ne samo za tržište rada već i za blagostanje pojedinaca i opšte dobro.

Preporuke za akcije za transformativno učenje i obrazovanje odraslih

Uspostavljanje okvira i dogovori o sprovođenju

21. Budući da uviđamo potrebu da se obnovi društveni ugovor u vezi sa obrazovanjem, pozivamo UNESCO da inicira relevantne konsultacije sa stručnjacima i međuvladin dijalog u vezi sa načinima na koje se može ojačati postojeći okvir o ljudskim pravima, a u kontekstu celoživotnog učenja. U tom procesu treba da se ispituju najprikladniji načini da se ostvari vizija prava na celoživotno učenje, sa učenjem i obrazovanjem odraslih u srži, i time stvori kultura celoživotnog učenja koja je prilagođena svakoj državi članici.
22. Prepoznamo vrednost višesektorskih platformi koje potpomažu sprovođenje učenja i obrazovanja odraslih uz sve relevantne i ključne aktere, uključujući određena ministarstva, organizacije civilnog društva, omladinu, privatni sektor, univerzitete i pružaoce usluga učenja i obrazovanja odraslih. Takođe, ističemo značaj dijaloga između zaposlenih i poslodavaca i njihovih organizacionih struktura, što u brojnim zemljama doprinosi efikasnijem sprovođenju, naročito kada je reč o kontinuiranom profesionalnom razvoju.

Ponovno osmišljavanje sistema u skladu sa učenjem i obrazovanjem odraslih

23. Prepoznamo sve veće raznolikosti među pružiocima usluga učenja i obrazovanja odraslih, koje su rezultat složenih ekosistema učenja, pa samim tim ponavljamo potrebu za jačanjem uloge vlada u uspostavljanju mehanizama i propisa i u delegiranju finansijskih i ljudskih resursa kako bi se podržale strukture za učenje i obrazovanje odraslih i kako bi se uredili, motivisali, stimulisali, koordinisali i pratili učenje i obrazovanje odraslih kao javno i zajedničko dobro, u okviru osnažene raspoloživosti javnog obrazovanja.
24. Prepoznamo značaj jačanja učenja i obrazovanja odraslih na lokalnom nivou, u vidu strateške dimenzije za planiranje, osmišljavanje i implementaciju programa učenja, kao i za održavanje i (su)finansiranje inicijativa za obuku i učenje, poput pronalaženja kvalifikovanih nastavnika za odrasle za centre za učenje u zajednici. Prepoznamo raznolikost prostora za učenje, poput onih za tehničko i stručno obrazovanje i obuku i ustanova visokog obrazovanja, biblioteka, muzeja, radnih mesta, javnih prostora, umetničkih i kulturnih

institucija, sportskih i rekreativnih objekata, vršnjačkih grupa, porodica itd. To podrazumeva jačanje institucionalnih kapaciteta za promovisanje celoživotnog učenja za sve na lokalnom nivou, na primer, podsticanjem razvoja gradova koji uče i ohrabrivanjem učešća lokalnih zainteresovanih strana, uključujući učenike, grupe u zajednici i ustanove.

25. Osim toga, da bismo očuvali posvećenost stvaranju fleksibilnih putanja učenja u okviru i između raznih vrsta rada, ističemo značaj priznavanja prethodnog učenja, uvažavanja i akreditacije neformalnog i informalnog učenja, šta god da je prikladno i relevantno, tako da se sve populacione grupe, naročito grupe koje su ugrožene i nedovoljno predstavljene, kao što su ljudi sa invaliditetom, uključe u otvorene i fleksibilne ekosisteme učenja. U tom pogledu, treba obratiti naročitu pažnju na uključivanje domorodačkih zajednica u sve procese obrazovanja i celoživotnog učenja. Uspostavljanje fleksibilnih putanja učenja je ključno kako bi se omogućila mobilnost između različitih programa, studijskih nivoa i sektora zaposlenja i da bi učenici osmislili sopstvene trajektorije učenja u skladu sa svojim talentima i interesovanjima, pri čemu mogu da koriste prednosti izgrađenih mostova koji spajaju podsektore obrazovanja sa tržištem rada.

Osiguravanje kvaliteta učenja

26. Ističemo ključnu ulogu nastavnika i edukatora, uključujući volontere i druge stručnjake uključene u učenje i obrazovanje odraslih. Posvećeni smo implementaciji politika i strategija za usvajanje novih veština i dodatnu profesionalizaciju i specijalizaciju nastavnika za odrasle u vidu obuke pre stupanja na radno mesto, u toku rada i kontinuiranog obrazovanja, u saradnji sa univerzitetima i istraživačkim institutima i u vidu unapređenja uslova rada, uključujući plate, status i putanje profesionalnog razvoja. Dalje, prepoznajemo okvire kompetencija u učenju i obrazovanju odraslih kao strateške instrumente za profesionalizaciju nastavnika i poboljšanje njihovih kvalifikacija.
27. Naglašavanjem ključne uloge učenja licem u lice u okviru učenja i obrazovanja odraslih, posvećujemo se promovisanju relevantnih, nediskriminišućih i rodno senzitivnih nastavnih programa i materijala za učenje, koji će obuhvatiti novonastala polja učenja, poput obrazovanja o globalnom građanstvu, održivom razvoju, zdravlju i blagostanju, društvenim i emocionalnim veštinama, veštinama transverzalnog i kritičkog razmišljanja i digitalnim veštinama.
28. Da bi se poboljšao kvalitet učenja i obrazovanja odraslih, ističemo značaj sprovođenja istraživanja i procene kako bi se politike i prakse usmerile ka

daljem promovisanju inkluzije, kvaliteta i relevantnosti. To treba da obuhvati participativno istraživanje s ciljem podržavanja autora programa za učenje i obrazovanje odraslih, učenika i učesnika u učenju i obrazovanju odraslih.

Poboljšana finansijska podrška

29. Posvećeni smo rastu budžetskih izdvajanja, unapređenoj mobilizaciji resursa za učenje i obrazovanje odraslih i sprečavanju umanjavanja postojećih budžetskih izdvajanja. Budući da su učenje i obrazovanje odraslih komponenta celoživotnog učenja, treba da se finansiraju putem doprinosa razolikih zainteresovanih strana, raznih ministarstava, poslodavaca i drugih privatnih lica, lokalnih vlada i učenika. Takva formula finansiranja treba da bude kombinacija budžetskih izdvajanja i drugih izvora i mehanizama, uključujući mešovito finansiranje i ciljne mere za žene i učenike iz ranjivih ili marginalizovanih grupa. Rešeni smo da povećamo budžetska izdvajanja za obrazovanje odraslih u skladu sa nacionalnim prilikama, sa ciljem postepenog stremljenja ka međunarodnom reperu koji podrazumeva izdvajanje najmanje 4–6% BDP-a i/ili najmanje 15–20% ukupnog javnog rashoda za obrazovanje.³
30. S obzirom na ulogu međunarodne saradnje u dostizanju odgovarajućeg nivoa finansiranja učenja i obrazovanja odraslih i kada imamo u vidu mogući doprinos učenja i obrazovanja odraslih pri dostizanju svih 17 ciljeva održivog razvoja, pozivamo na proširenje opsega globalnih mehanizama za finansiranje saradnje s ciljem razvoja obrazovanja, tako da obuhvate i učenje i obrazovanje odraslih. U skladu sa posvećenostima koje smo iskazali radi ispunjenja 4. cilja održivog razvoja, pozivamo da postojeći globalni fondovi za obrazovanje, naročito Globalno partnerstvo za obrazovanje (Global Partnership for Education) i Obrazovanje ne može da čeka (Education Cannot Wait), uključe učenje i obrazovanje odraslih u strategije, prioritete i finansijsku podršku koju pružaju partnerskim zemljama. Posvećeni smo naporima da se smanji finansijski jaz kako bi se zadovoljili ciljevi pismenosti odraslih i integrisala stručna obuka u okviru 4. cilja održivog razvoja, realizacijom postojećih posvećenosti u vezi sa zvaničnom razvojnom pomoći, uključujući posvećenosti brojnih razvijenih zemalja ostvarenju cilja u vidu izdvajanja 0,7% bruto nacionalnog proizvoda zvaničnoj razvojnoj pomoći za zemlje u razvoju.⁴

³ Te posvećenosti su prethodno iskazane na Svetskom forumu obrazovanja koji je održan u Inčonu 21. maja 2015. i usvojile su ih 184 države članice UNESCO-a 4. novembra 2015. u Parizu na sastanku visokog nivoa.

⁴ Ta posvećenost je već iskazana u programu 17 ciljeva održivog razvoja, konkretno u cilju 17.2.

Promovisanje inkluzije

31. Posvećeni smo tome da smestimo diverzitet, uključujući lingvistički diverzitet, inkluziju, pristupačnost i jednakost, u srž naših delovanja, da ih prepoznamo kao prioritete u povećanju pristupa učenju i obrazovanju odraslih među marginalizovanim ili ugroženim pojedincima, kao i grupama i zajednicama koje su nedovoljno predstavljene i ranjive. Osim toga, važno je da ciljevi jednakosti i inkluzije naročito imaju u vidu realnosti domorodaca i odgovornost prema njima. Ta posvećenost proističe iz reafirmacije obrazovanja kao ljudskog prava koje obuhvata pravo na učešće, što je pokretač osnaživanja i aktivnog i globalnog građanstva.
32. Posvećeni smo tome da značajno povećamo učešće u programima učenja i obrazovanja odraslih neformalne i formalne prirode i da podstaknemo zemlje da postave ambiciozne repere za učešće raznolikih grupa učenika. Da bismo uključili ranjive populacije i odrasle do kojih trenutno ne dopiremo, posvećujemo se tome da promoviramo sisteme doseganja i navođenja da bismo podigli svest o prilikama za učenje, pospešili učešće i poboljšali motivaciju učesnika.
33. Potvrđujemo značaj implementacije pouzdanih, validnih, transparentnih i pristupačnih rodno senzitivnih informacionih sistema za učenje i obrazovanje odraslih, kojima se omogućava praćenje napretka u učešću i zadržavanju učenika, sa fokusom na populacijama čije potrebe nisu zadovoljene u dovoljnoj meri i radi omogućavanja razmene znanja između vladinih i nevladinih institucija, akademskih radnika, civilnog društva i država članica.

Proširivanje domena učenja

34. Osnajujemo viziju pismenosti kao kontinuumu učenja, odnosno nivoa kompetencija kao temelja učenja i obrazovanja odraslih. Posvećeni smo značajnom jačanju naših napora da se implementiraju srodne politike i zadovolji cilj održivog razvoja br. 4.6. To podrazumeva uspostavljanje sveobuhvatnih politika i strategija implementacija u vezi sa pismenošću, koje su zasnovane na dokazima, rodno transformativne, obuhvataju više sektora i inkluzivnog su karaktera.
35. Prepoznajemo da je radno mesto važno okruženje za učenje. Uspostavljanje kulture celoživotnog učenja na radnom mestu važno je kako bi zaposleni imali sigurnost, obavljali svoj posao na adekvatan način, prilagodili se novim zahtevima na poslu i ostvarili lični razvoj i ispunjenje. Ujedno, prepoznajemo da učenje na radnom mestu mora da doprinese izgradnji inkluzivnijih

- i pravednijih društava. Učenje i obrazovanje odraslih podstiču efikasnost, produktivnost i blagostanje na poslu. Pozivamo poslodavce da investiraju u učenje i obrazovanje odraslih na radnom mestu.
36. Uvideli smo hitnost i važnost klimatske akcije za održivost i posvećeni smo tome da promovišemo obrazovanje za održivi razvoj i unapređujemo svest o uzrocima i posledicama klimatskih promena kako bi sva omladina i odrasli bolje razumeli goruće probleme u vezi sa održivim razvojem i postupali kao osnaženi građani, tako što će prilagoditi sopstvene obrasce potrošnje i životni stil i aktivno se uključili u demokratske debate i inicijative za zaštitu životne sredine.
 37. Imajući u vidu moćnu ulogu tehnologije u učenju i obrazovanju odraslih, države članice se posvećuju utvrđivanju načina da se smanji digitalni jaz i promovišu digitalna pismenost i veštine, kao i formulisanju novih pravaca za saveze za učenje koji se zasnivaju na normativnim instrumentima UNESCO-a kojima se formuliše pristup znanju (Preporuka o otvorenim obrazovnim resursima [Recommendation on Open Educational Resources] iz 2019. i Preporuka o otvorenoj nauci [Recommendation on Open Science] iz 2021. godine) i primenu veštačke inteligencije (Preporuka o etici veštačke inteligencije [Recommendation on the Ethics of AI] iz 2021. godine) u učenju. Dakle, osim promovisanja mešovitog učenja, koje predstavlja efikasan način za dopiranje do marginalizovanih grupa i zajednica kojima su najpotrebniji učenje i obrazovanje odraslih, ujedno ćemo promovisati otvorene obrazovne resurse za zajedničko i opšte dobro i razmotriti nedoumice u vezi sa jednakošću i inkluzijom, privatnošću i etikom, a u vezi sa primenom tehnologije pri učenju.
 38. S obzirom na uticaj pandemije kovida 19, ističemo značaj učenja za blagostanje pojedinca i javno zdravlje. Prepoznajemo potrebu za jačanjem tih dimenzija u politikama i programima u vezi sa učenjem i obrazovanjem odraslih na nacionalnom i lokalnom nivou, čime se iskorišćava pozitivno dejstvo učenja i obrazovanja odraslih na zdravlje, uključujući i starije osobe. Učenje s ciljem zdravlja i blagostanja počiva na značaju povezivanja 3. i 4. cilja održivog razvoja i rasprostranjenoj primeni učenja i obrazovanja odraslih i zdravlja u višesektorskim politikama i programima.
 39. Osim toga, ističemo značaj aktivnog i globalnog građanstva, medijske i informacione pismenosti u suočavanju sa društvenim i razvojnim izazovima. Dakle, podstičemo inicijative za jačanje građanskog vaspitanja odraslih s ciljem razvoja kapaciteta učenika da kritički procenjuju informacije, donose informisane odluke, razvijaju inicijativu i daju značajan doprinos lokalnim zajednicama i javnoj debati.

40. Posvećeni smo primeni Agende za održivi razvoj do 2030. godine u razvoju transverzalnih veština, pri čemu imamo u vidu da ta agenda donosi koheziju i sinergiju u raznovrsne ciljeve učenja i obrazovanja odraslih u predstojećim godinama. Kvalitetno obrazovanje i celoživotno učenje predstavljaju važne mehanizme za implementaciju 4. cilja održivog razvoja i ujedno su preduslovi za smanjenje siromaštva (1. cilj održivog razvoja), zdravlje i blagostanje (3. cilj održivog razvoja), jednakost među polovima (5. cilj održivog razvoja), smanjenje neravnopravnosti (10. cilj održivog razvoja), isplativ rad i dostojanstvene poslove (8. cilj održivog razvoja), inkluzivne, bezbedne, rezilijentne i održive gradove (11. cilj održivog razvoja), pravedna, mirna, inkluzivna društva bez nasilja (16. cilj održivog razvoja) i klimatsku akciju (13. cilj održivog razvoja). Dalje, obrazovanje odraslih je sastavni element prava na obrazovanje i ima ključnu važnost za ostvarenje svih ljudskih prava.

Međunarodna saradnja s ciljem sprovođenja i praćenja

41. Da bismo pretvorili u delo posvećenosti iz ovog akcionog okvira i neprekidno razmenjivali znanje i dobre prakse, ohrabivali uzajamno učenje i nastavili da razvijamo institucione kapacitete, a sve u duhu međunarodne solidarnosti, posvećeni smo dodatnom podržavanju i angažovanju u međunarodnim inicijativama za saradnju s ciljem poboljšanja učenja i obrazovanja odraslih i promovisanja celoživotnog učenja.
42. Posvećujemo se tome da ćemo naročito obratiti pažnju na sledeće kategorije država članica, koje su suočene sa naročitim izazovima u ostvarenju 4. i 5. cilja održivog razvoja:
- države članice suočene s konfliktom, imajući u vidu njihove specifične potrebe kada je reč o učešću u učenju i obrazovanju odraslih, uključujući i izbeglice i izmeštene populacije, kao i u vezi sa izgradnjom kapaciteta;
 - male ostrvske zemlje u razvoju, s obzirom na njihovu strukturalnu ranjivost koja je ugrožena klimatskim promenama;
 - afričke zemlje, koje su neprekidno suočene sa izazovima u sferi obrazovanja i nude velike prilike za budući razvoj, i
 - najmanje razvijene zemlje, kojima je opravdano neophodna posebna pažnja i ciljana podrška.
43. Pozivamo UNESCO, kao vodeću agenciju Ujedinjenih nacija u sferi obrazovanja, da podrži implementaciju ovog akcionog okvira u saradnji sa država-

- ma članicama, pri čemu treba da se osigura periodično praćenje načinjenog napretka.
44. Posvećujemo se tome da ćemo ovaj okvir za akciju sprovesti korišćenjem relevantnih mehanizama na globalnom, regionalnom, nacionalnom, subnacionalnom i lokalnom nivou, oslanjajući se na globalnu arhitekturu 4. cilja održivog razvoja, koji obuhvata mehanizme i platforme poput Globalnog izveštaja o učenju i obrazovanju odraslih (GRALE), Globalnog saveza za praćenje učenja (Global Alliance to Monitor Learning, GAML), Globalnog saveza za pismenost (GAL), Globalnog izveštaja o praćenju obrazovanja (Global Education Monitoring report, GEMR), Upravljačkog komiteta visokog nivoa za 4. cilj održivog razvoja u vezi sa obrazovanjem do 2030. godine, Političkog foruma visokog nivoa za održivi razvoj, rada međunarodnih partnera, uključujući nevladine organizacije, i praćenje na nacionalnom nivou. Pozdravljamo inicijativu Kraljevine Maroko da se osnuje Afrički institut za celoživotno učenje.
 45. U skladu sa tradicijom izveštaja GRALE, ponavljamo potrebu za pouzdanim, validnim, transparentnim i pristupačnim informacionim sistemima i rodno senzitivnim sistemima za praćenje, koji mogu da proizvedu relevantne i precizne disagregirane podatke za periodično praćenje sprovođenja ovog akcionog okvira i za podržavanje digitalnih platformi, kako bi se omogućila razmena znanja i najboljih praksi između država članica i drugih ključnih grupacija u učenju i obrazovanju odraslih.
 46. Pozivamo UNESCO da putem Instituta UNESCO-a za celoživotno učenje koordiniše proces praćenja na globalnom nivou kako bi se periodično izveštavalo o napretku u učenju i obrazovanju odraslih putem specijalizovanih instrumenata, uključujući globalni izveštaj i CONFINTEA VII srednjeročni pregled u 2028. s ciljem procene načinjenog napretka.
 47. Ujedno pozdravljamo predlog Kraljevine Maroko da se formira međuminstarska komisija nakon održavanja konferencije CONFINTEA VII s ciljem podržavanja efikasne i participativne implementacije preporuka iz ovog okvira.
 48. Stoga, usvajamo Marakeški okvir za akciju koji će nam pružati smernice za primenu transformišuće snage učenja i obrazovanja odraslih sa perspektivnom celoživotnog učenja, kako bismo ostvarili socijalno kohezivnu, ispunjavajuću, inkluzivnu i održivu budućnost za sve.

Prevod
Tamara Jovanović